

Rättsligt ställningstagande angående

situationen i Uzbekistan

Sammanfattning

I Uzbekistan är det ofta myndigheterna som kan utgöra ett hot mot landets medborgare. Ageranden från myndigheternas sida gentemot uzbekiska medborgare är ofta oförutsägbara och godtyckliga och myndighetsskyddet i Uzbekistan ligger därför generellt inte på en godtagbar nivå.

De grupper som är särskilt utsatta i Uzbekistan är

- personer som ägnar sig åt av staten icke-sanktionerad religionsutövning,
- politiskt oppositionella personer, MR-aktivister och oberoende journalister samt
- HBTQ-personer.

Migrationsverket har först att i varje asylärende pröva om den sökande är flykting. En individuell framåtsyftande bedömning av åberopade skyddsskäl måste göras. Vid bedömningen av en sökandes individuella skyddsskäl ska särskilt beaktas om den sökande tillhör en utsatt grupp samt att det för de flesta sökande oftast saknas ett godtagbart myndighetsskydd i Uzbekistan.

För det fall en asylsökande från Uzbekistan inte är flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716) blir det aktuellt att pröva om förutsättningarna enligt 4 kap. 2 § första stycket 1 första ledet utlänningslagen är uppfyllda (omänsklig eller förnedrande behandling etc.).

Det råder för närvarande inte någon inre väpnad konflikt i Uzbekistan. Inte heller några andra svåra motsättningar i utlänningslagens mening.

För någon som är i behov av skydd gentemot någon enskild person, alltså ej mot myndigheterna, ska det bedömas om det går att hänvisa till ett internt flyktalternativ i Uzbekistan.

Frågan om uteslutande från att anses som flykting eller alternativt skyddsbehövande ska alltid beaktas i varje enskilt ärende.

Bakgrund

Rättschefen beslutade den 19 januari 2015 i en rättslig kommentar om ett tillfälligt stopp för avvisnings- och utvisningsbeslut till Uzbekistan (SR 04/2015) eftersom flera personer som tidigare varit asylsökande i Norge gripits och dömts i Uzbekistan. Detta stopp upphävdes den 17 juni 2015 i en rättslig kommentar angående återvändande till Uzbekistan (SR 27/2015).

Detta rättsliga ställningstagande rörande situationen i Uzbekistan avser att ge något bredare vägledning kring asylrättsliga frågeställningar som rör Uzbekistan. De tidigare kommentarerna har mer varit fokuserade på frågeställningar som rör risker vid en persons återvände till Uzbekistan.

Det aktuella ställningstagandet ersätter därmed SR 27/2015 och ger mot bakgrund av bland annat tre nya Lifosrapporter, Uzbekistan – en introduktion, Lifosdokument 41022, Uzbekistan– migration och återvändande, Lifosdokument 41024 och Uzbekistan – utsatta grupper, Lifosdokument 41023, ny vägledning kring hanteringen av asylsökande som kommer från Uzbekistan.

Av Lifosdokumentet *Uzbekistan – en introduktion* framgår bland annat att när Uzbekistans tidigare president Islam Karimov dog den 2 september 2016 valdes Shavkhat Mirziyoyev till president. Mirziyoyev har uttryckt en vilja till förändring och har i olika uttalanden poängterat vikten av att öppna upp Uzbekistan. Det verkar dessutom som statens kontroll över medborgarna i landet också har lättat något under det senaste året. Ett antal politiska fångar har benådats, flera myndighetsfunktioner har upprättats i syfte att ta emot klagomål från allmänheten och den uzbekiska polisen övervakar inte lika noggrant olika religiösa företeelser i landet.

Chefen för Uzbekistans säkerhetstjänst har avsatts och myndigheten har till viss del omorganiserats. Åtal rörande korruption, maktmissbruk och tortyr har dessutom inletts mot enskilda tjänstemän.

Det är dock för tidigt att säga huruvida Mirziyoyevs förändringar i grunden påverkat det uzbekiska samhället och de mänskliga rättigheterna. Uzbekistan är fortfarande en av världens mest korrupta stater vars säkerhetstjänst och rättsväsende alltjämt kännetecknas av godtycklighet och oförutsägbarhet. Uzbekistan verkar dock befinna sig i en förändringsprocess och vid varje bedömning måste därför uppdaterad landinformation användas.

Det är därför särskilt lämpligt vid handläggningen av ett asylärende som rör Uzbekistan att kontrollera eventuell ny information under Lifos Fokusland Uzbekistan.

Gällande rätt

Se bilaga.

Rättslig bedömning

Avstämning av aktuell landinformation

Före det Migrationsverket fattar beslut i ett enskilt asylärende ska utvecklingen i Uzbekistan stämmas av då situationen för närvarande är dynamisk och förändringar kan inträffa snabbt.

Prövning av flyktingskap och alternativt skyddsbehov

Migrationsverket ska först pröva om den sökande är att betrakta som flykting vid en individuell bedömning utifrån bestämmelsen i 4 kap. 1 § utlänningslagen.

Vid bedömningen av skyddsbehovet ska beaktas att vissa grupper med särskilda riskprofiler kan vara speciellt utsatta. När detta är fallet kan den sökande ha lättare för att uppfylla sin bevisbörda att göra sina asylskäl sannolika. Det finns inget krav på att den sökande ska göra sannolikt att han eller hon tidigare har råkat ut för skyddsgrundande behandling, men detta kan utgöra bevisning för att fortsatt risk föreligger. Det ska göras en framåtsyftande riskbedömning av den sökandes situation.

För det fall en asylsökande från Uzbekistan inte är flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen blir det aktuellt att pröva om förutsättningarna enligt 4 kap. 2 § första stycket 1 första ledet utlänningslagen är uppfyllda. Om det då vid prövningen finns grundad anledning att anta att en person vid ett återvändande till Uzbekistan skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning ska personen beviljas alternativt skydd i Sverige.

Myndighetsskydd

Det är inte så vanligt att asylsökande från Uzbekistan åberopar att de utsätts för förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling från någon enskild, alltså inte från staten. För att det ska kunna bli aktuellt att hänvisa till myndighetsskydd när någon riskerar att utsättas för förföljelse från enskilda måste det erbjudna myndighetsskyddet vara godtagbart. Begreppet godtagbart myndighetsskydd innebär att staten ska vidta rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller lider allvarlig skada.

Rättssystemet i Uzbekistan präglas av ineffektivitet, korruption och andra allvarliga brister. Hur rättssystemet fungerar i praktiken överensstämmer således inte med skrivningarna i Uzbekistans konstitution och lagstiftning. Det finns därför mycket begränsade möjligheter till effektivt myndighetsskydd i Uzbekistan.

Internt flyktalternativ

När någon utsätts för förföljelse eller annan skyddsgrundande behandling från någon enskild är enligt svensk rätt möjligheterna till ett eventuellt internt flyktalternativ alltid en integrerad del av skyddsprövningen. Ett sådant internt flyktalternativ ska vara möjligt och relevant men måste även vara rimligt. Rimligheten av internflykt är knuten till den enskildes individuella förutsättningar. En bedömning måste ske i varje ärende. Den sökandes möjligheter att bosätta sig på en ny ort, där han eller hon saknar socialt nätverk ska beaktas. Det är Migrationsverket som har bevisbördan för att ett internt flyktalternativ uppfyller kraven på att det är möjligt, relevant och rimligt i det enskilda fallet.

Uteslutande

Om ett skyddsbehov har konstaterats måste det alltid utredas och bedömas om den sökande ska uteslutas från att anses som flykting eller annan skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 b-c §§ utlänningslagen. Personer som har eller har haft en högre position eller har arbetat inom militären, polisen eller säkerhetstjänsten måste till exempel utredas noga.

Särskilt utsatta grupper

De grupper som är särskilt utsatta i Uzbekistan är

- personer som ägnar sig åt av staten icke-sanktionerad religionsutövning,
- politiskt oppositionella personer, MR-aktivister och oberoende journalister samt
- HBTQ-personer.

Religionsutövning som inte sanktioneras av staten

Enligt Lifosrapporten *Uzbekistan – utsatta grupper* är en betydande majoritet av den uzbekiska befolkningen sunnimuslimer. Samtidigt som islam har ett starkt fäste i landet betraktas religiös extremism som det största hotet mot regimen. Alla religiösa sammankomster som inte är sanktionerade av staten är förbjudna. All icke-sanktionerad religiös litteratur och annat material, till exempel ljudupptagningar av predikningar, är också förbjudna.

När det gäller kristna grupper i Uzbekistan¹ så utgör de ortodoxt kristna den minst utsatta och kontrollerade gruppen.

¹ Kristna utgör 2,3 % av befolkningen i Uzbekistan, <http://www.religion-facts.com/sv/63>

Lifos bedömer i sin rapport om utsatta grupper i Uzbekistan att det är mycket svårt att avgöra i vilken utsträckning ett religiöst beteende väcker myndigheternas intresse och vilka konsekvenser detta medför. Polisens repression verkar dock ha minskat en aning under den sista tiden.

Politiskt oppositionella personer

Politiskt oberoende opposition accepteras inte i Uzbekistan. Det finns i dagsläget heller inte någon stark aktiv opposition i landet. Det finns dock skillnader mellan huvudstaden Tasjkent och landet i övrigt i vilken mån myndigheterna accepterar politiska möten. I huvudstaden finns viss internationell närvaro och kontrollen är inte lika strikt där.

MR-aktivister

MR-aktivister har sedan 2005 varit konstant övervakade. De har bland annat blivit utsatta för frihetsberövanden, reserestriktioner och förhör av säkerhetstjänsten.

HBQQ-personer

Sexuella kontakter mellan män är förbjudna och bestraffas med upp till tre års fängelse. När det gäller HBQQ-personers övriga situation och vilket skydd de kan få från myndigheterna i Uzbekistan hänvisas till Lifos hemsida, frågor och svar, Uzbekistan.²

Övriga utsatta grupper

Kvinnors situation

Kvinnors situation i Uzbekistan är ofta svår. Misshandel av kvinnor inom hemmet ses ofta som en familjeangelägenhet och inte ett brott. Kulturella och religiösa normer samt ekonomiska svårigheter begränsar kvinnors möjligheter till utbildning och yrkesarbete. På landsbygden är det vanligt att kvinnor endast rör sig i begränsad utsträckning utanför familjen. Våldtäkter på polisstationer är vanligt förekommande och förövarna straffas sällan. Handel med kvinnor är utbredd.³

Barnarbete

Det förekommer omfattande barnarbete under bomullsskörden i Uzbekistan. Skolorna stängs under skörden och barn så unga som sju år tvingas arbeta under mycket dåliga sanitära förhållanden.⁴

² <https://lifosintern.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=32059>

För stöd i denna del, se Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framtidsytande risken för personer som åberopar skyddsskäl på grund av sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller könsuttryck, 2015-10-02, SR 38/2015.

³ <http://www4.amnesty.se/~g338/uzbekistan/index.html>

För stöd i denna del, se Rättsligt ställningstagande angående utredning och bedömning av förföljelse på grund av kön avseende kvinnor, 2017-06-26, SR 26/2017.

⁴ <http://www4.amnesty.se/~g338/uzbekistan/index.html>

För stöd i denna del, se bland annat, Rättschefens meddelande om stöd för prövningen av barnärenden, 2014-06-30, RCM 03/2014

Rättslig bedömning av tillhörighet till någon eller några av utsatta grupperna

En asylsökande som gör sannolikt att han eller hon riskerar skyddsgrundande behandling på grund av tillhörighet till någon av de ovan uppräknade särskilt utsatta grupperna (personer som ägnar sig åt av staten icke-sanktionerad religionsutövning, politiskt oppositionella, MR-aktivister, oberoende journalister samt HBTQ-personer) bör som regel bedömas som flyktingar. Familjemedlemmar till de särskilt utsatta riskgrupperna eller de som på annat sätt visat stöd till dessa grupper riskerar också ofta utsatthet. Misstankar om samröre med en sådan grupp kan drabba även barn, varför även barn kan riskera skyddsgrundande behandling av den anledningen.

När det gäller övriga utsatta grupper i Uzbekistan, till exempel kvinnor och barn som utför barnarbete under dåliga förhållanden, får det göras en individuell bedömning av de åberopade skyddsskälerna i det enskilda asylärendet.

Vägledande avgöranden

Det finns inga vägledande avgöranden från Migrationsöverdomstolen som direkt rör Uzbekistan. Däremot har Europadomstolen i en dom den 18 december 2012 i mål FN m.fl. mot Sverige (nr. 28774/09) konstaterat att Sverige bröt mot artikel 3 (tortyr) när Sverige utvisade en person till Uzbekistan, se vidare om avgörandet i bilagan. Härutöver finns ett antal avgöranden från Europadomstolen som rör utvisning och utlämning av uzbeker från Ryssland till Uzbekistan, se bilagan.

Utreseviseringar

Miljontals uzbeker arbetar utomlands och antalet resor till och från landet är mycket stort. Uzbekistan är ett av få länder som har kvar systemet med utreseviseringar.⁵ För resor till länder utanför OSS-området⁶ krävs ett utresevisum för att kunna lämna Uzbekistan lagligt. En ansökan om utresevisum lämnas in till inrikesdepartementet. Ansökningsformuläret ska vara försett med en godkänd stämpel från arbetsgivaren (om personen har en anställning) och från den lokala mahallan vilket intygar att personen är bosatt på angiven adress. Inrikesministeriet tar emot ansökan och lämnar sedan över ärendet till säkerhetstjänsten som fattar beslut om en person ska beviljas utresevisum eller inte. En person som är av särskilt intresse för myndigheterna, till exempel någon som tillhör en särskilt utsatt riskgrupp, beviljas normalt inte ett utresevisum då myndigheterna ofta fortsatt vill ha kontroll på personen.

⁵ Den 1 januari 2019 avser dock Uzbekistan avskaffa kravet på utresevisum.

⁶ Oberoende staters samväld (OSS) är ett samväld som består av de tidigare sovjetrepublikerna Ryssland, Ukraina (ej rättslig medlem), Moldavien, Vitryssland, Armenien, Azerbajdzjan, Kazakstan, Uzbekistan, Kirgizistan, Tadzjikistan och Turkmenistan (ej rättslig medlem och numera endast associerad medlem).

Illegala utresor och påföljd för att ha lämnat Uzbekistan illegalt

Stora delar av Uzbekistans landgräns är obevakad. Enligt Lifos rapport *Uzbekistan– migration och återvändande*, råder det delade meningar om hur möjligheterna att lämna landet illegalt faktiskt ser ut. Att faktiskt lämna Uzbekistan illegalt ses dock som ett allvarligt brott och medför risk att straffas med upp till tio års fängelse.

Återvändande till Uzbekistan med ett utgången utresevisum

Personer som återvänder till Uzbekistan med ett utgången utresevisum får ofta böter. Det förekommer dock sannolikt även andra slags bestraffningar, från fängelse till en tillsägelse av en gränspolis. Om myndigheterna har ett särskilt intresse av en person kan påföljden bli fängelse. De uzbeker som återvänder från Turkiet eller Mellanöstern har mer ofta fått fängelse. Återvändande från Europa betraktas annorlunda eftersom majoriteten av dem är arbetskraftsmigranter. En persons bakgrund, sociala nätverk, tidigare uppgifter i registret och utbildningsnivå, kan spela roll vid bestämmandet av påföljden.

Enligt frivilligorganisationen Memorial finns en rädsla hos uzbekiska myndigheter för islamisering bland uzbeker utomlands. Personer som återvänder från Turkiet, Norge, Danmark och Sverige uppmärksammas särskilt av den uzbekiska säkerhetstjänsten eftersom det i dessa länder finns uzbekiska dissidenter som anses vara en grogrund till terrorism.

Vad en uzbekisk medborgare som lämnat landet illegalt eller med utgången utresevisum, och som befunnit sig utomlands en längre tid, faktiskt riskerar är svårbedömt eftersom det inte finns ett tydligt mönster i myndigheternas agerande.

Rättslig bedömning av att ha lämnat Uzbekistan illegalt respektive överskridit tiden för utresevisering

Att en uzbekisk medborgare lämnat landet illegalt anses generellt betydligt allvarligare än om en uzbekisk medborgare vid återkomsten till Uzbekistan överskridit tiden för en utresevisering.

Om den sökande gör sannolikt att han/hon lämnat landet illegalt finns det i normalfallet ett skyddsbehov.

För en person som inte gjort sannolikt att han eller hon är av intresse för de uzbekiska myndigheterna räcker det inte i normalfallet för att få skydd i Sverige att endast åberopa att han eller hon överskridit tiden för en utresevisering.

Kontroll av uzbekiska medborgare utomlands

De uzbekiska myndigheterna utövar en omfattande kontroll av medborgare som befinner sig i utlandet. En uzbekisk medborgare är skyldig att anmäla sin vistelse i utlandet hos en uzbekisk ambassad inom fem dagar efter sin ankomst.

Enligt vissa källor finns det nätverk som inkluderar uzbekiska asylsökande och migranter som samarbetar med myndigheterna som informatörer.

Sammanfattning av skyddsbehovet

Mot bakgrund av den landinformation som återfinns i Lifosdokumenten *Uzbekistan – utsatta grupper* och *Uzbekistan– migration och återvändande*, och med beaktande av relevant rättslig reglering och vägledande avgöranden från Europadomstolen (bilaga) finns det anledning att särskilt framhålla att det i prövning av asylansökningar och ansökningar om verkställighetshinder generellt krävs försiktighet vid bedömning av risken för förföljelse och annan skyddsgrundande behandling när det gäller asylsökande från Uzbekistan.

Återvändande

Återvändande asylsökande kan väcka myndigheternas intresse i Uzbekistan. Det råder dock delade meningar bland de rapporterande källorna om det i huvudsak är en asylansökan i utlandet som väcker misstankar hos myndigheterna eller om det är en persons aktiviteter som är den avgörande riskfaktorn.

Situationen vid ett återvändande är mycket ofta oförutsägbar på grund av godtyckligheten hos de uzbekiska myndigheterna. Det är därför svårt att generellt peka på någon grupp som särskilt riskerar repressalier. Allt umgänge och alla kontakter med landsmän utomlands kan vara potentiellt farligt.

En källa uppger vidare i Lifos rapport *Uzbekistan– migration och återvändande* att alla personer som återvänder från ”demokratiska länder” möts på flygplatsen i Uzbekistan av personal från säkerhetstjänsten och tas in på förhör och får frågor om anledningen till att de bott utomlands och om vem de umgått med. Andra källor för fram Ryssland och Turkiet som mer riskabla länder att återvända från, då det förekommer att arbetsmigranter radikaliserats i dessa länder.

Sammantaget finns inte grund för att alla återvändande före detta asylsökande, som inte tidigare har uppmärksamats särskilt av uzbekiska myndigheter, riskerar att utsättas för repressalier på grund av att de har ansökt om asyl.

Överlämnade av verkställighetsärenden till Polismyndigheten

Enligt 12 kap. 14 § utlänningslagen ska Migrationsverket lämna över ett avvisnings- eller utvisningsärende för verkställighet till Polismyndigheten, om den som ska avvisas eller utvisas håller sig undan och inte kan anträffas utan myndighetens medverkan eller om det kan antas att tvång kommer att behövas för att verkställa beslutet.

Enligt proportionalitetsprincipen ska olika åtgärder inte gå utöver det som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Enligt denna rättsliga princip vägs olika intressen mot varandra. I föreliggande fall statens intresse samt förpliktelser enligt återvändandedirektivet (2008/115/EG, artikel 8.1) att verkställa av- och utvisningsbeslut rörande utländska tredjelandsmedborgare som vistas irreguljärt i Sverige, gentemot den enskildes önskan att få stanna kvar i Sverige.

Att generellt avstå från att lämna över verkställigheter rörande personer från Uzbekistan till Polismyndigheten kan inte anses vara en proportionell åtgärd. Det bör därför fortsatt vara möjligt att lämna över verkställighetsärenden till Polismyndigheten.

Det fördjupade återvändandesamtalet upphör

Sedan 2015 finns det en särskild handlägningsordning i uzbekiska asylärenden med fördjupade återvändandesamtal.⁷ Orsaken till denna ordning är att få en tydligare bild av de eventuella risker för den som ska av- eller utvisas till Uzbekistan kan ha utsatts för i Sverige efter det asylansökan gjordes och vid behov kunna inhibera verkställigheten.

Det bedöms att den generella utvecklingen i Uzbekistan är sådan att denna specialreglering, som är en avvikelse från vad som gäller i återvändandearbetet rörande övriga länder, inte längre ska gälla. Den ska därför upphöra.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av undertecknad rättschef efter föredragning av rättsliga experten I beredningen har även den rättsliga experten deltagit. Ställningstagandet ersätter SR 27/2015 som härmed upphävs.

Fredrik Beijer

⁷ Denna ordning kom till i samband med att ett antal personer som återvände från Norge vid ankomsten till Uzbekistan greps och dömdes till fängelsestraff, se Lifos rapport *Uzbekistan–migration och återvändande* s 21.

Bilaga till SR 16/2018

Gällande rätt m.m.

Återvändandedirektivet (2008/115/EG)

6) Medlemsstaterna bör se till att tredjelandsmedborgares olagliga vistelser bringas att upphöra genom ett rättvist och öppet förfarande. I enlighet med de allmänna principerna i EG-rätten ska beslut som fattas enligt detta direktiv avse ett enskilt fall och grundas på objektiva kriterier, vilket innebär att även omständigheter utöver det faktum att personens vistelse är olaglig bör beaktas.

(8) Det är ett erkänt faktum att medlemsstaterna har en legitim rätt att avvisa tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna, förutsatt att rättvisa och effektiva asylsystem har införts där principen om ”nonrefoulement” respekteras fullt ut.

Artikel 4

Förmånligare bestämmelser

2. Detta direktiv ska inte påverka tillämpningen av eventuella förmånligare bestämmelser för tredjelandsmedborgaren i gemenskapens regelverk om invandring och asyl.

Artikel 8

Avlägsnande

1. Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att verkställa beslutet om återvändande om inte någon tidsfrist för frivillig avresa har beviljats i enlighet med artikel 7.4, eller om åläggandet att återvända inte har hörtsammats inom den tid för frivilligt återvändande som beviljats i enlighet med artikel 7.

Utlänningslagen (2005:716)

4 kap 1 §

Med flykting avses i denna lag en utlänning som

- befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och
- inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Första stycket gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlänningen riskerar att utsättas för förföljelse eller om utlänningen riskerar att utsättas för förföljelse från enskilda och inte kan antas bli erbjuden ett effektivt skydd som inte är av tillfällig natur. Vid bedömningen av om skydd erbjuds beaktas endast skydd som ges av staten eller av parter eller organisationer som kontrollerar hela eller en betydande del av statens territorium.

Första och andra styckena gäller även för en statslös utlänning som befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort.

Av 2 b § följer att en utlänning som omfattas av denna paragraf i vissa fall är utesluten från att anses som flykting. Lag (2014:1400).

4 kap 2 §

Med alternativt skyddsbehövande avses i denna lag en utlänning som i andra fall än som avses i 1 § befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att

1. det finns grundad anledning att anta att utlänningen vid ett återvändande till hemlandet skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller som civilperson löpa en allvarlig och personlig risk att skadas på grund av urskillningslöst våld med anledning av en yttre eller inre väpnad konflikt, och

2. utlänningen inte kan, eller på grund av sådan risk som avses i 1 inte vill, begagna sig av hemlandets skydd.

Första stycket gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlänningen löper sådan risk som avses där eller om utlänningen löper sådan risk genom handlingar från enskilda och inte kan antas bli erbjuden ett effektivt skydd som inte är av tillfällig natur. Vid bedömningen av om skydd erbjuds beaktas endast skydd som ges av staten eller av parter eller organisationer som kontrollerar hela eller en betydande del av statens territorium.

Första och andra styckena gäller även för en statslös utlänning som befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort.

Av 2 c § följer att en utlänning som omfattas av denna paragraf i vissa fall är utesluten från att anses som alternativt skyddsbehövande. Lag (2014:1400).

12 kap. 14 §

Beslut om avvisning eller utvisning ska verkställas av Migrationsverket, om inte annat föreskrivs i andra, tredje eller fjärde stycket.

Säkerhetspolisen ska verkställa beslut om avvisning eller utvisning i säkerhetsärenden. Migrationsverket eller den domstol som avgör ärendet får dock i beslutet om avvisning eller utvisning bestämma att en annan myndighet ska ombesörja verkställigheten.

Polismyndigheten ska verkställa

1. myndighetens beslut om avvisning,
2. en allmän domstols beslut om utvisning på grund av brott, eller
3. ett beslut om avvisning eller utvisning som ska verkställas på nytt enligt 23 § första stycket.

Migrationsverket får lämna över ett avvisnings- eller utvisningsärende för verkställighet till Polismyndigheten, om den som ska avvisas eller utvisas håller sig undan och inte kan anträffas utan myndighetens medverkan eller om det kan antas att tvång kommer att behövas för att verkställa beslutet.

Polismyndigheten får överlämna ett ärende enligt tredje stycket 3, eller återlämna ett ärende enligt fjärde stycket, till Migrationsverket om Migrationsverket samtycker till det. Lag (2017:906).

12 kap. 17 §

Om en annan myndighet än Migrationsverket ska verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning och denna myndighet finner att den inte kan verkställa beslutet eller att den behöver ytterligare besked, ska myndigheten underrätta Migrationsverket. Detsamma gäller om utlännings hos myndigheten åberopar att det finns sådana hinder som avses i 1, 2 eller 3 § mot verkställigheten eller det på annat sätt kommer fram att det kan finnas sådana hinder.

Migrationsverket ska i sådana fall ge anvisningar om verkställigheten eller vidta andra åtgärder.

Om en allmän domstols beslut om utvisning på grund av brott av en EES-medborgare eller en sådan medborgares familjemedlem ska verkställas mer än två år efter det att avgörandet meddelades, ska Polismyndigheten innan beslutet verkställs utreda om de omständigheter som låg till grund för beslutet har ändrats. Om det vid utredningen kommer fram att omständigheterna har ändrats på ett sådant sätt att utvisningsbeslutet inte längre bör gälla, ska ärendet lämnas över till Migrationsverket som med ett eget yttrande ska lämna över ärendet för prövning enligt 16 d § till den migrationsdomstol till vilken verkets beslut i fråga om upphävande av utvisningsbeslutet hade kunnat överklagas. Utvisningsbeslutet får i sådant fall inte verkställas innan migrationsdomstolen har avgjort ärendet.

Vägledande avgöranden från Europadomstolen

Europadomstolens dom den 18 december 2012 i mål FN m.fl. mot Sverige (nr. 28774/09)

Trots förekomsten av vissa motstridigheter i sökandenas uppgifter bedöms kärnan i deras asylberättelse oförändrad och trovärdig då den också vinner visst stöd av landinformation och ingiven skriftlig bevisning. I ljuset av den allvarliga MR-situationen i landet bedöms en utvisning till Uzbekistan strida mot artikel 3 med hänsyn till bl.a. politisk aktivitet på relativt låg nivå såväl i hemlandet som i Sverige. Europadomstolen konstaterar vidare att eftersom Migrationsverkets begäran om resedokument gällande familjen skickats till den uzbekiska ambassaden tillsammans med foton och anställningsböcker, som innehöll information om att de arbetat i Andisjan-området samt ett barns födelsebevis som visar att de befunnit sig i Sverige sedan januari 2006. Kopplingen till att familjen sökte asyl med anledning av sina aktiviteter under Andisjan-oroigheterna var sådana att det finns anledning anta att uzbekiska myndigheter kunde komma att uppmärksamma familjen vid ett återvändande.

Europadomstolens övriga praxis rörande utvisning eller utlämning till Uzbekistan handlar till stor del om olika fall där Ryssland utvisat eller utlämnat uzbekiska medborgare till Uzbekistan. Här nedan anges exempel på avgöranden under senare tid.

I målet Umirov mot Ryssland (nr. 17455/11) diskuterar domstolen risk för illabehandling vid utvisning till Uzbekistan. Europadomstolen fann även att den i målet aktuella riskerar illabehandling eftersom han var åtalad för engagemang i religiös, extremistisk eller separatistisk organisation. Europadomstolen redovisar i detta mål också domen N.M. och M.M. mot Storbritannien (nr. 38851/09 och 39128/09).

I dessa mål konstaterade domstolen att enbart en risk för illabehandling med anledning av en oklar situation inte ger stöd för ett brott mot artikel 3 i Europakonventionen när det inte finns någon anledning att tro att uzbekiska myndigheter har något negativt intresse för sökandena. Dessa hade stannat kvar i Storbritannien efter att deras visum löpt ut och hade då sökt asyl.

Europadomstolen har i nära anslutning till målet Umirov mot Ryssland fattat beslut om att utlämning till Ryssland, av en person åtalad i Uzbekistan för bedrägeri (Bakoyev mot Ryssland, nr. 30225/11) och en person åtalad i Uzbekistan för att ha deserterat från uzbekiska armén (Shakurov mot Ryssland nr. 55822/10) inte strider mot artikel 3. Domstolen konstaterar att bara det faktum att de sökt asyl i Ryssland är inte tillräckligt för att slå fast att det finns en konkret risk för illabehandling vid ett återvändande till Uzbekistan.

I andra mål som meddelats under den senaste tiden (Rustamov mot Ryssland nr. 11209/10, Abdulkhakov mot Ryssland nr. 14743/11 och Zokhidov mot Ryssland nr. 67286/10) fann domstolen, precis som i domen Umirov mot Ryssland, att de sökande riskerar illabehandling eftersom de var åtalade för engagemang i religiös, extremistisk eller separatistisk organisation.

I en dom den 9 december 2014 - Rakhimov mot Ryssland (nr. 50552/13) konstaterade domstolen att enligt tidigare rättsfall var den allmänna situationen i Uzbekistan alarmerande när det gällde mänskliga rättigheter och enligt internationella källor förekommer att intagna systematiskt och urskillningslöst utsattes för tortyr, se exempelvis Kasymakhunov mot Ryssland, nr. 29604/12. Domstolen kom också fram till att det saknades konkreta bevis som talade för att förbättringar hade skett och redovisade till en rad olika källor. Domstolen konstaterade att alla dessa källor beskriver en oroande situation, särskilt när det gäller omfattande och regelbunden användning av tortyr och att de intagna behandlas illa när de är frihetsberövade, vilket den uzbekiska staten inte hade motbevisat. Domstolen konstaterade att kränkningarna av intagna fortfarande var ett pågående problem i Uzbekistan.

Slutligen, i en dom från Europadomstolens den 26 februari 2015 i målet Khalikov mot Ryssland, ansökan nr 66373/13, konstaterade domstolen att utlämning till Uzbekistan av personer som är misstänkta för religiös eller politisk brottslighet strider mot artikel 3 i Europakonventionen (förbud mot tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning) trots diplomatiska garantier från Uzbekistan.